

CHUNILAL GANDHI VIDYABHAVAN
SURAT.

Manuscripts Library

S.D.P.B.

Coll. No. 311

Title Yati Sanskara Vidhi

CHUNILAL GANDHI VIDYABHAVAN, SURAT

Shastri Dinmanishankar Pustak-Bhandara

No. : 311 Subject : Dharma Saṅgṛha.

Title : Yatni Sanskāra vidhi.

Author : — Scribe : —

Date of the work : — Date of the Ms. : —

Place of the work : — Place of the Ms. : —

Size : 3.9" by 4.9" Extent : 42 foll.

Language : Sanskrit Script : Devanāgarī

Remarks : —

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ प्रथमं
चमनं ॥ ३ ॥ ॐ ह्रीं माया तत्त्वं । ॐ ह्रीं
विद्या तत्त्वं । ॐ ह्रीं शिव तत्त्वं । प्राणा
यामंत्रयं ॥ ३ ॥ शुक्लांबरधरं विष्णुं
शिवं चतुर्भुजं । प्रसन्नवदनं
ध्यायेत्सर्वविघ्नोपशान्तये ॥ २ ॥ स
च्चिदानंदरूपाय कल्पाया क्लिष्टका
रिणे । नमो वेदान्तवेद्याय गुरुवे च

द्विसाक्षिणे ॥ ३ ॥ ॐ मं मंडूकाय नमः
॥ ॐ कं कालाग्निरुद्राय नमः ॥ ॐ कं
कलपाय नमः ॥ ॐ आं आधारशक्तौ
नमः ॥ ॐ आं अनंताय नमः ॥ ॐ पं पृ
थिव्यै नमः ॥ ॐ पृथिव्या मेरु पृथ्वी
पिः । कूर्मो देवता त्रिष्टुपूछंदः । आ
मने विनियोगः । पृथ्वी त्वया धृता लो
का देवित्वं विष्णुना धृताः । त्वं च धा

रथमां देवी पवित्रं कुरु चासनं ॥
ब्रह्माद्यशेषपारपर्यक्रमेण। या
वत्स्वगुरुपादांबुजं तावत्प्रणौ
मिदृति शिरसि। उं गंगुरुन्योन
मः। उं पं परमगुरुन्योनमः। उं पं
परमेष्ठिगुरुन्योनमः। उं पं पराप
रगुरुन्योनमः। उं इति वामस्कं २
धौ। उं गंगं गंगपतये नमः। इति द

क्षिणस्कंधे। उं दुंदुर्गायै नमः। इ
ति वामकुक्षौ। उं हं हेत्रपा लाय
नमः। इति दक्षिणकुक्षौ। उं सं स
रस्वत्यै नमः। इति नाभौ। उं परमा
त्मने नमः। इति रुदये। सर्वांगन्या
सः। ततो रुदय कमलमध्ये परब्र
ह्मस्वरूपं प्राणं बंध्यात्वा षट्प्राणा
यामं कुर्यात्। प्राणवेन करशुद्धिः।

ततः करन्यासः। ॐ नूरग्यात्मने अं
गुह्याभ्यां नमः। ॐ नुव प्राजापत्या
त्मने तर्जनीभ्यां नमः। ॐ स्वः सूर्या
त्मने मध्यमाभ्यां नमः। ॐ महः ब्र
ह्मात्मने तर्जनीभ्यां अनामिका
भ्यां नमः। ॐ जनः ज्ञानात्मने कनि
ष्ठिकाभ्यां नमः। ॐ तपः सत्यात्मने
नेकरतलपृष्ठाभ्यां नमः। अं

गंन्यासः। ॐ नूरग्यात्मने रुदयाय
नमः। ॐ नुवः प्राजापत्यात्मने शिरसे
स्वाहा। ॐ स्वः सूर्यात्मने शिखायै वौ
षट्। ॐ महः ब्रह्मात्मने अस्त्रायै फं
कवायै हुं। ॐ जनः ज्ञानात्मने नेत्रे
त्रयायै वौषट्। ॐ तपः सत्यात्मने अ
स्त्रायै फट्। ततः पुनो अरेण प्रण
वेन रुदयमारुह्य शिरः। पृच्छति पा

दां गुष्टपर्यंतं व्यापकं न्यासः कर्तव्यः
। तालत्रयोदशैकक्रियया दशादि
गुबंधः । उच्चैः शिवाकारः । विचिंत
नीयः । ततः करं ग्रंथं त्रं धे निधा
य परमाकाशं विद्युत्संजसकलबी
जमयं ब्रह्म स्वरूपं स्फुरन्तारकसं
काशं विद्युत्संजसमप्रज्ञं ध्यायेत् ॥ ४
ततः प्रणवस्यांतर्यामी रुषिः । दे

वीगायत्री छंदः । परमात्मा देवता ।
लान्तव्यसगोत्रो ब्रह्मपुत्रकः स्वेतो
वर्णः उदात्तः स्वरः ज्ञानाग्निमुखं त्रं
बीजं । उशक्तिः । मं किलकं मोक्षार्थं
जपे विनियोगः । उच्चैः शिवाकारस्याग्नि
रुषिः । गायत्री छंदः । ब्रह्मा देवता । क्लीं बी
जं पीतवर्णः । जाग्रतवस्था नूः स्थानं
। उदात्तः स्वरः । रुग् वेदो गार्हपत्यो

ग्निः रजोगणः प्रातः सवनं विशात्मा
पृथिवी तत्त्वं सृष्ट्यर्थं क्रिया व्याप्त्यर्थं
जपे विनियोगः । उं ङकारस्य वायु रु
चिः । त्रिष्टुप् छंदः । विष्णुर्देवता । श्रीबी
जं विद्युद्वर्णः । स्वप्नावस्थानुवस्था
नं । अनुदानस्वरः । यजुर्वेदोदत्ति
गणः । सत्त्वगुणः । माध्यंदिनं स ५
वनं । तैजस आत्मा । अंतरिक्ष तत्त्वं ।

स्थित्यर्थं क्रियोत्कर्षार्थं जपे विनि
योगः । उं मकारस्य सूर्य रुचिः । जग
ती छंदः । ईश्वरो देवता । क्लीबीजं श्वेतो
वर्णः । सुषुप्त्यवस्था । स्वः स्थानं । स्वरि
ति स्वरः । सामवेदः । गार्हपनीयोक्तिः
। तमोगुणः । सायं सवनं । प्राज्ञात्मा
द्योस्तत्त्वं संज्ञार्थं क्रिया लयार्थं ज
पे विनियोगः । उं अर्द्धमात्रायाः वरु

एरुविः। विराट्छंदः। पुरुषोदेव
ता। क्रौं बीजं। सर्ववर्णस्तुरीयावस्था
भूर्भुवः स्वः स्थानानि। उदात्तानुदा
त्तस्वरितस्वराः। अथर्वेदः। संवत्स
कोत्तिः। सर्वगुणाः। सर्वाणि सव
नानि सर्वात्मा पृथिव्यंतरिक्षं द्यौ
स्तत्त्वस्थिस्थीतसंहारार्थं क्रिया ६
व्याप्त्यलक्ष्यार्थं जपे विनियोगो

गः। उधनेः ब्रह्माक्षयिः। अथ्यक्तगा
यत्रीछंदः। परमानंदो देवता। हुं सो
बीजं। चित्छक्तिः। नादरूपं स्वस्थानं
मोक्षार्थं जपे विनियोगः। ततः सुगु
णं निर्गुणं ध्यात्वा यथा शक्त्वा प्रण
यं जपेत्॥१०८॥ ततः सगुणं ध्यानं।
विष्णुना स्वकिरीटांगदवलयागला
कल्पहारोदरां हिं श्रोणिनूषासुव

ब्रह्मोमणिमकरमहाकुंडलामडितां
गं। हस्तोद्यचक्रशंखंबुजगदमम
लंपीतकौशेयवासं। विद्योतझास
मुद्यद्दिनकरसद्यं पद्मसंस्थं नमः
मि। देहेंद्रियमनोबुद्धिप्राणाहं ह
तिलक्षणां। ततसाहिसच्चिदानं
हानं द्वादशप्रत्यक्षभूतं परब्रह्मैवा ७
हस्मि। प्राणवपूर्वकं स्ववेदशाखा

गतं महावाक्यं ध्यात्वा। अष्टोत्तर
प्राणवज्रपंकुर्वाकुर्यात् ॥ १०८ ॥ रु
द्रपकमलमध्ये निर्गुणो निःस्पृ
हस्त्रिनुवनयति रेको ध्यायते यो
गिन्निर्यः। तमहमजरमाद्यं ज्ञान
मात्रैकगम्यं मधुमयनमचित्यं स
त्तत्तंचिंतयामि ॥ ॥ इति निर्गुणध्या
नां ॥ ॥ पंचीकरणमुच्चरन् ॥ ॥ सत्

ब्रुवाचमविद्याश्रवत्वं ब्रह्म ब्रह्मणो
व्यक्तं। अव्यक्तं महत् महतो अहंका
रः। अहंकारात्पञ्चतन्मत्राणि। पञ्चत
न्मात्रेभ्यः पञ्चमहानूतानि। पञ्चमहा
नूतेभ्योऽखिलं जगत्। पञ्चमहानूता
नामैकं द्विधा विभज्य सार्द्धं नागं विहा
यदतरेषु नागेषु पञ्चधा पञ्चीकृत्य पं
चीकरणं भवति। अध्यारोपापवादा ८

न्यानिः प्रपञ्चं प्रपञ्च्यते। पञ्चीकृतपञ्च
महानूतानि तत्कार्यं च सर्वं सादित्युच्य
ते। एतच्छूलशरीरमात्मनः। इन्द्रियै
रथोपलब्धिः। नाग्रत्। तद्वृत्तयानि
मांन्यात्मा विश्वः। एतत्रयमकारः। अ
पञ्चीकृतपञ्चमहानूतानि तत्कार्यं च
सप्तदशकं विंगं। नौतिकं। हेरं एषगर्भ
इत्युच्यते। एतच्छूलशरीरमात्मनः।

करणेषु उपसंरुतेषु जागरितसं
स्कारजप्रत्ययः सविषयः स्वप्नः त
दुन्नयानिमान्यात्मा तैजसः एतच्च
यकुमारः शरीरद्वयकारणमात्मा
ज्ञानसाक्षात्समव्याकृतमित्युच्यते॥
तच्च॥ न सन्नासन्नापि सदसन्नाभि
न्नं। कुतश्चिन्ननिरवयवं नो जयं किंतु
केवलब्रह्मैकत्वज्ञानाय नोऽर्थस
द्यं

वप्रकाशज्ञानोपसंहारो बुद्धेः कार
णमात्मनावस्थानं सुषुप्तिः तदुन्नया
निमान्यात्मा प्राज्ञः एतच्चयं मकारः
। अकारो अरोर्ध्वकारः। अकारो उ
कारः। उकारोकारः। उकारो मका
रः। मकारोकारः। उकारो रुदमा
त्मा साक्षी। केवलकुटुम्बचिन्मात्रस्वरूपं
ना ज्ञानंतत्कार्यं किंतु नित्यमुद्र

मुक्तसत्यस्वभावंपरमानंदानंता
द्वयंपरब्रह्मेवाहमस्मिअहंब्रह्मे
त्यन्तेदेनावस्थानंसमाधिः।अय
मात्माब्रह्मेत्यादिश्रुतिः।अथमह
वाक्यार्थप्रबोधप्रकारं व्याख्यास्यामः
।तत्त्वमसिसौम्यमहावाक्यमिदमि
तिप्रथमशिष्यंपरिज्ञापयति।गुरुः १०
।तेनतत्त्वमसित्यस्मिन्महावाक्येऽत्र

लिपदानिन्नवतितत्त्वां।असीतितत्त्व
दस्यहावर्थो।वाच्योल्लस्येति।माया
शबलंब्रह्मवाच्योर्थः।मायाविनिर्मु
क्तंसत्यज्ञानानंदानंतादिस्वरूप
लस्यः।त्वपदस्यावर्थोवाच्योल्लस्ये
ति।सूक्ष्मसूक्ष्मशरीरद्वयपरिवेष्टि
तंचैतन्यंवावाच्योर्थः।सूक्ष्मसूक्ष्मश
रीरद्वयविनिर्मुक्तंप्रकृतंचैतन्यंलस्यः।

तत्त्वमसि किं महं न वा मि। तत्त्वमसीत्यसि
 परे न ह्ययोर्न ह्ययो रैक्ये बोधिते संसा
 र्य संसारिणे कथमैक्यमतिविरोधस्फु
 रणं न वेत्। ततो जहदजह ह्यहं ह्यहं सो
 यं देवदत्त इत्यत्र। यथा। तदेतदेवदेव
 त्परित्यागेन उन्नयत्र देवदत्तः। स्वरूप
 मात्रं लक्ष्यते। तद्दुन्नयत्र शबलपरि॥
 त्यागेन लक्षणया द्वयोर्लक्षणयोर्लक्ष

रैक्यमखंडं ज्ञात्वा तत्त्वमसीत्यो न वेत्।
 तदखंडं कथमिति चेदुच्यते विजाती
 यस्वजातीयस्वगतनेदेमैरहितत्वाद्
 खंडं। विजातीयनेदरहितमिति नि
 प्रपंचं। स्वजातीनेदरहितमिति आ
 त्मानेदो नास्तीत्युच्यते। स्वगतनेदरहित
 मित्येकरसं सैधः। वधनवद्विज्ञानघ
 नं। किंतु नित्यमुद्धवमुद्धमुक्तसत्यस्व

जावपरमानंदानंतादयस्वरूपं निर्गु
लं निरवयवं सर्वगतमवस्थात्रयवि
निर्मुक्तमसंगं ब्रह्मैवाहुमस्मित्यजेदे
नावस्थानां समाधिः एवं महावाक्यार्थं
सदा स्मरतो मुक्तिर्भवति न वेत्ति नराः सो
कमात्मविदितक्रतेः । ॐ तत्त्वमसीति
सामवेदे । ॐ अहंब्रह्मोऽसीति यजुर्वेदे । १२
ॐ प्रज्ञाप्रतिष्ठाप्रज्ञानं ब्रह्मेति रुग्भेदे ।

ॐ अयमात्मा ब्रह्मेति अथर्वणे । स ए
तमेव पुरुषं ब्रह्म ततमपश्यत् । प्रज्ञा
प्रतिष्ठाप्रज्ञानं ब्रह्म । तद्योहं सोऽसौ यो
सौ सोऽहं । प्राणास्मि प्रज्ञात्मा इति स्वरू
पं । अहंब्रह्मास्मि सत्यं ज्ञानमनंतं ब्रह्म
विज्ञानमानंदं ब्रह्म । शतश्लाघादप
रोक्ष्यत् । ब्रह्म इति यजुः । ॐ तत्त्वम
सीति । ॐ सर्वं खल्विदं ब्रह्म । एकमेवाद्वि

तीयं ब्रह्म। आत्मैवेदं सर्वमिति सा
मा। तमेवैकं जानथ आत्मानमन्या
वाचो मुंचथा। अमृतस्यैष सेतुः। अय
मात्मा ब्रह्म। ब्रह्मैवेदममृतपुरस्ता
त्। तत्त्वमेव। त्वमेव तत्। इत्युच्यते।
तत्त्वमसि। ॐ सत्यं श्रायं पुरुषेय
श्चासावादित्ये पुरुषेयश्चासावादि १३
त्ये पुरुषः। स एकः। परो रजसे सावदोम्।

। तमेवैकं जानथ आत्मानमन्यावाचो
विमुचथा। अमृतस्यैष सेतुः। ॐ हिरण्य
ययेन पात्रेण सत्यस्यापि हितं मुखं
। यो सावादित्ये पुरुषः सो सावदं। त
तः पठेत्। अच्युतो हं मनंतो हं गोविंदो
हमहं हरिः। आनंदो हं महेशो हं मजो
हममृतो हं। ॥ नित्यो हं निर्विकल्पो
हं निराकारो हं सत्ययः। सचिदानंदरू

पोहं पंचकोशातिगोस्यहं। शब्रह्म
वाहं न संसारी मोको हुमेति जावये
तु। आदिमध्यांतमुक्तो हुं न बद्धो हुं
कदाचन। ३। स्वजावनिर्मलः शुद्धः
स एवाहुन् संशयः। ध्यानं। रुदयक
मलमध्ये दीपवद्धेदसारप्रणवम
यतर्क्यो गिनी ध्यानगम्यं। हरिगु १४
रुशिवयोगं सर्वभूतस्तु मेकं सत्

दपि मनसा वै ध्यायतेयः समुक्तः
॥५॥ अशक्तवान जावतुं वाक्यमेत
अदान्यसेत्। ध्यानयोगेन मासैका
त ब्रह्म हृत्या विपोरुति। संवसर
नतान्यासा सिध्यत् कमवाप्नुया
त्॥ ॥ इति संन्यासीनां संध्यापंची
करणमाहावाक्यार्थविचारः स्मा
प्रः॥ ॥ ततः जपानंतरं ॥१०८॥ जल

मध्ये अष्टदलं पद्मं संचित्य तत्र सपरि
वारं देवं स्वरूपादादित्यादाकाशात्
दहस्तद्वयमध्यमानामिकांगुष्ठाभ्यां
प्रणवेनावाह्य। ॐ आवाहितो नव। ॐ
संस्तुपितो नव। ॐ सन्नीहृतो नव। ॐ
सन्निरुद्धो नव। ॐ सन्मुखो नव। ॐ अ
मुंठितो नव। ॐ अमती नव। ॐ परमा
वा ॐ सुप्रसन्नो नव। ॐ वरदो नव। इति

१५

जैशंखचक्रगदाधेनुमुद्रां प्रदर्शये
त्। अंगेन सकलीक्षत्य षडंगे देवतां
जेन ज्ञातव्यं। ततः पूजामारजेत्। अक्ष
नीरमनः पुष्पंधीर्धूपं ज्ञानदीपकं। वि
षयेन्द्रियनैवेद्यं पूजयेत्पुरुषोत्तमं
नमः॥ ॥ अथ मानसी पूजा करं व्या
सः। ॐ लंष्ट्रिय्यात्मने परमात्मने
गंधप्रक्षत्यानंदात्मने परमेष्ठि

श्वराय गंधं समर्पयामि। इति कनि
ष्ठिंगुष्ठयोः। ॐ आकाशात्मने परमा
त्मने शब्दतन्मात्रप्रलत्यानंदात्म
ने परमेश्वराय पुष्पं समर्पयामि। इ
ति अंगुष्ठतर्जन्योः। ॐ यं वायवायव्या
त्मने परमात्मने स्पर्शतन्मात्रप्रकृत्या
नंदात्मने परमेश्वराय धूपं समर्पया
मितर्जन्यंगुष्ठयोः। ॐ रं अग्न्यात्मने प

रमात्मने रूपमात्रप्रलत्यानंदात्म
ने परमेश्वराय नमः दीपं समर्पयामि।
इति मध्यमांगुष्ठयोः। ॐ वं अक्षात्मने
परमात्मने रसतन्मात्रप्रलत्यानंदा
त्मने परमेश्वराय नैवेद्यं समर्पयामि।
इति अनामिकांगुष्ठयोः। ॐ शं श
क्तात्मने परमात्मने सर्वतन्मात्रप्रल
त्यानंदात्मने परमेश्वराय तांबूलं स

समर्पयामि॥ इतिकरसंपुष्टयोः
अमृतबीजेन वंजल अमृतस्य
रूपं स्मृत्वा। मूत्रमंत्रेणाग्निमंत्रं
धनुमुद्राप्रदृष्य अष्टोत्तरशतं प्र
णवं तर्पयेत्। अंगादिनामेकैकं
तर्पयेत्। पश्चात्सपरिवारं देवं रु
दयेतु दासयेत्। उत्तिष्ठ देव देवे
नापुनरागमनाय च। प्रसीद प्रण

१७

वंत्वं मे प्रविश पुरुदयेव स। सहारण्या
संविधाय प्रणवेन द्वादशवारं अ
ग्निमंत्रितं जलं शिरसि संप्रोक्ष्य तं
तथैवाग्निमंत्रितं प्राश्य आचम्य॥
अंते प्राणायामत्रयं कुर्यात्। ३॥ मन
साचिंतितं यन्मेवाचायज्ञावितं पुन
नः। कार्त्तयेन यत्कृतं कर्म सर्वं ब्रह्म
र्षेण जवेत्। महामुद्रां प्रदर्शयेत्॥

॥ ॥ अथ दंडनर्पणं ॥ ॥ सुस्तिष्ठंति
दंडाग्रे पितरो दंडनमयः ॥ पर्वग्रंथि
षु गंधर्वमध्ये तिष्ठंति मानवाः ॥ मूर्खे
॥ १२ ॥ मध्ये ॥ १३ ॥ अग्रे ॥ १४ ॥ सर्वे ॥ १५ ॥ स
र्वत्र ॥ अथिषु ॥ १६ ॥ संध्यास्मात्ता ॥ ॥ न
तः पूर्व इन्द्राय नमः ॥ आग्नेयां अग्नये
नमः ॥ दिक्षिणे यमानमः ॥ नैऋत्ये नि
रुते नमः ॥ पश्चिमे वरुणाय नमः ॥ वाय

१८

व्ये वायने नमः ॥ उत्तरे कुबेराय नमः
॥ इशां न्यां इशानाय नमः ॥ ऊर्ध्वं ब्रह्म
णे नमः ॥ पाताले अनंताय नमः ॥ गु
रुभ्यो नमः ॥ परमगुरुभ्यो नमः ॥ पर
मेष्ठिगुरुभ्यो नमः ॥ परापरगुरुभ्यो
नमः ॥ ब्रह्म ब्रह्मावसिष्ठश्च शक्तिश्चै
व पराशरः ॥ व्यासः शुको गौडपादो
गोविंदस्वामिशंकरः ॥ अन्नात्मन्त

देहादावात्मबुद्धिस्तदेहिनां॥सावि
द्यातत्कृतोबंधःतन्नाशो मोक्षमुच्यते
कार्योपाधिरयजीवःकारणोपाधि
रीश्वरः॥सूर्यकारणतांहित्वापूर्णबो
धोवशिष्यते॥आब्रह्मस्तन्नपर्यंतंदे
वन्नविपितमानवाः॥ते सर्वे तस्मि
मायांतुदंडतर्पणवारिणा॥नस्ना
नमाचरेद्भिक्षुःपुत्रादिनिधनेश्रुते

१६

पितृमातृहयश्रुत्वास्नात्वाश्रुध्यति
सांबरः॥नकुर्यात्सूतकंभिक्षुःश्राद्धं पि
त्रोदकक्रियाः॥सत्यं सन्यासयोगेन
गृहेधर्मादिकं व्रतं॥ ॥इति संन्या
सीनां संध्यापंचीकरणमहावाक्य
विचारमानसी पूजादंडतर्पणवि
धिसमाप्तः॥ ॥श्रुतमस्तु॥ ॥
नारायणाय नमः॥ ॥श्री॥ ॥

धर्मो जयति ॥ आत्मैव मनविधिः ॥
 तत्र दहः प्रसाद्य पादौ हस्तौ च त्रिः
 पिवेत् दं बुवाहितं । समृज्यां बुं गुष्ट
 मूलेन द्विः प्रमृज्य न तो मुखं । सह तो
 गुलिनिः पूर्वमास्य मे वमुपस्य शेत् ॥
 अंगुष्ठेन प्रहेशिन्या प्राणं पश्चादनं २०
 तरं । अंगुष्ठानामिकान्यां च चक्षुः श्रो
 त्रिपुनः पुनः । कनिष्ठां गुष्टयोर्नाभिं रु

ह्यंतु तलेन वै । सर्वा निःस्तु शिरः प
 श्चाद्वाङ्मुखं प्रिण संस्य शेत् ॥ १॥ ॥ अ
 थ प्राणायामः ॥ शौनक परिशिष्टे
 । अथ प्राणायामन्याख्यास्या मोयाव
 वत्योरेचके मात्रास्तद्विगुणाः पूर
 के विघातः । कुंजके चातुर्गुणं । अष्ट
 मात्रोरेचकः । शोडश मात्रः पूरको ॥
 द्वात्रिंशन् मात्रः कुंजकः । इति शिशुप्रा

णायामः। द्वादशान्मात्रेरेचकः।
 चतुर्विंशतिमात्रः पूरकः। अष्ट
 चत्वारिंशान्मात्रः कुञ्जक इति म
 ध्यमः। शोडशमात्रोरेचकः। द्वा
 त्रिंशान्मात्रः पूरकः। चतुःषष्टि
 मात्रः कुञ्जकः। इति प्राणायामः॥
 ॥ ॥ छ ॥ ॥ यतिहस्ते जलं दद्यात्
 द्वाभ्यां दद्यात् पुनर्जलं। तदनै

२१

सं मेरुणा तुल्यं तज्जलं सागरो
 यमं॥ १॥ ॥ ब्रह्मार्पणं ब्रह्मरुचि
 ब्रह्माग्नौ ब्रह्मणा हुतं। ब्रह्मैव
 तेन गन्तव्यं ब्रह्मकर्मसमाधिना॥
 ॥ अन्नं ब्रह्मरसो विष्णुर्नोक्ता दे
 वो महेश्वरः। इति ज्ञात्वा यो आ तु
 तिश्च अन्नं दोषैर्न लिप्यते॥ ३॥ य
 स्य गृहे यतिर्नृकोस्तस्य नृको ह

रिस्वयां यस्य गृहे यतिर्भुक्ते
 तस्य भुक्ते जगत्रयं ॥ ४॥ ते धन्या
 रुतकृत्यास्तो तर्पयिष्यंति ये
 यतिं यतिनैकेन हस्तेन ब्रह्म
 दंतर्पितं भवेत् ॥ ५॥ भुंतश्च
 भुंतश्च ब्रह्मैवाहं ब्रह्मैवात्मा
 ब्रह्मैवान्नं ब्रह्मैवदाता ब्रह्मैव
 ज्ञोता सर्वं खल्विदं ब्रह्म भुंत

२२

॥ अथ सादिमा सोतममा सेचमु कसा सेचमु
 सत्तुं तश्च ब्रह्मार्पणमस्तु
 ॥ ६॥ ॥ ७॥ ॥ श्रीगोपालश्रीपा
 तते हनूनामदोदरसरस्वती
 ते हनू गुरुदेवी लंकंठते हनू
 नाम केशवानंदसरस्वती ते ह
 नू गुरुजवानंदसरस्वती ॥ ॥
 अथ होरविधिः ॥ तत्र मेधाति
 थिः ॥ कसोपस्तुः शिखावर्जं रु

कपकेचमु कतिथोचमु कनामदिभने

॥ ८॥ ॥ ९॥ ॥ १०॥ ॥ ११॥ ॥ १२॥ ॥ १३॥ ॥ १४॥ ॥ १५॥ ॥ १६॥ ॥ १७॥ ॥ १८॥ ॥ १९॥ ॥ २०॥ ॥ २१॥ ॥ २२॥ ॥ २३॥ ॥ २४॥ ॥ २५॥ ॥ २६॥ ॥ २७॥ ॥ २८॥ ॥ २९॥ ॥ ३०॥ ॥ ३१॥ ॥ ३२॥ ॥ ३३॥ ॥ ३४॥ ॥ ३५॥ ॥ ३६॥ ॥ ३७॥ ॥ ३८॥ ॥ ३९॥ ॥ ४०॥ ॥ ४१॥ ॥ ४२॥ ॥ ४३॥ ॥ ४४॥ ॥ ४५॥ ॥ ४६॥ ॥ ४७॥ ॥ ४८॥ ॥ ४९॥ ॥ ५०॥ ॥ ५१॥ ॥ ५२॥ ॥ ५३॥ ॥ ५४॥ ॥ ५५॥ ॥ ५६॥ ॥ ५७॥ ॥ ५८॥ ॥ ५९॥ ॥ ६०॥ ॥ ६१॥ ॥ ६२॥ ॥ ६३॥ ॥ ६४॥ ॥ ६५॥ ॥ ६६॥ ॥ ६७॥ ॥ ६८॥ ॥ ६९॥ ॥ ७०॥ ॥ ७१॥ ॥ ७२॥ ॥ ७३॥ ॥ ७४॥ ॥ ७५॥ ॥ ७६॥ ॥ ७७॥ ॥ ७८॥ ॥ ७९॥ ॥ ८०॥ ॥ ८१॥ ॥ ८२॥ ॥ ८३॥ ॥ ८४॥ ॥ ८५॥ ॥ ८६॥ ॥ ८७॥ ॥ ८८॥ ॥ ८९॥ ॥ ९०॥ ॥ ९१॥ ॥ ९२॥ ॥ ९३॥ ॥ ९४॥ ॥ ९५॥ ॥ ९६॥ ॥ ९७॥ ॥ ९८॥ ॥ ९९॥ ॥ १००॥

तुसंधिषु वापयेत्। वपनानंतरं
स्नानं मृद्भिः द्विदशभिः यतिः। त
था॥ आषाढापोर्णमास्यां तु का
रमेव वपनं यतिः। चातुर्मास्यमध्ये
तु वर्जयेद्वपनं यतिः। द्वादशैव
प्रकुर्वीत सौरांते प्राणसंयमान्
॥ संप्रदायविदः॥ गुरुन्नेत्वांजसि २३
शिरःप्रक्षालनंतदनंतरं॥ आच

म्यवाग्यतोयत्नात्सर्वासाक्षौ
रमाचरेत्। अंतर्धाय नृणां कि
चित्तत्र निक्षिपेद्यतिः। सौरं स
दशनं वैवतथानखनिरुंतनं।
अग्निमंत्रद्विषद्वारं प्रणवैः प्रो
क्षयेज्जलं। सौरमादातारेण शम
श्रुकेशान्त्रिकल्पच॥ शिरोरुहा
स्ततो दीनासा स्विताश्च ग्रयतो

यतिः। कारयेत्करपादास्तु न खानं
चनिकृतनं। द्विषद्वारं निमज्याशुनी
रंगत्वोपविश्य च। प्रतिस्नानं द्विष
रं करावारत्पपादयोः। मृदं दधानु
खे चैव प्रतिवारजलं तथा। ततो ज
लं प्रविश्याथ शिरश्चा लिप्य सन्म
दा। द्विषद्वारं निमज्याथ प्रतिवारं
मृदं तथा। पुनरुत्पत्य त्तीरं गत्वा ग

२४

त्वा गङ्कमाचरेत्। पंचैकादशैवा रा
श्वसम्य गाचम्य यत्नेतः॥ प्राणायामा
मांस्ततः कृत्वा पंचैकादश संख्यया।
प्रणवानां शतं जप्त्वा नित्य स्नानादि
कं चरेत्। शौरस्नानां तु व्यासवर्ये प्र
कीर्त्तितं। शौरस्नानं विधायैत नित्य
त्र स्नानं समाचरेत्। सप्तमासमध्ये
शौरं न कारयेत्॥ इति शौरस्नानवि

विधिः॥ ॥ व्यास पूजा प्रवक्ष्यामि
सम्यक् संवित्ति सिद्धये ॥ कृतवानु
ष्टान माषाद्यां पूजां संगं निधापये
त् ॥ प्राणायाम त्रयं कुर्यात् ॥ षडंगं
न्यास पूर्वकं ॥ व्यास पूजां संगं निधा
पयेत् ॥ करिष्यामि इत्युक्त्वा सलिलं
स्पृशेत् ॥ आधारशक्तिमारज्यसिंहं २५
पीठं प्रकल्पयेत् ॥ ॥ तद्यथा ॥ ॥

देवी पूजा पीठाधोः ॥ मंडूकाय नमः
॥ मूलप्रज्ञायै नमः ॥ कूर्माय नमः ॥
वाराहाय नमः ॥ पृथिव्यै नमः ॥ मंड
पाय नमः ॥ कल्पवृक्षाय नमः ॥ म
णिवैदिकाय नमः ॥ इति संपूज्यत
त्र पीठं संस्थाप्य ॥ पद्मासनाय नमः
॥ वृत्तस्याग्रे आदिकोणेषु ॥ धर्माय
नमः ॥ ज्ञानाय नमः ॥ वैराग्याय नमः ॥

ऐश्वर्या यनमः। नमो नगवते ल
ल्लपीठाय नमः। इति गंधपुष्पैर
न्यर्च्य तन्मध्ये ललादीनां आवाहये
त्। तद्यथा। ललाय नमः। इति मध्ये।
कल्लांतस्य पूर्वादिचतुर्दिक्षु वासु
देवसंकर्षणं। प्रद्युम्नमनिरुद्धं च
पूजयेत्। लल्लपंचकदक्षिणे तथै
व मध्ये व्यासं। तस्य चतुर्दिक्षु समं

२६

तुजे सुनिवेशं पायनपैलवंच पूजये
त्॥ एवं कल्लपंचकवामनागे मध्ये
॥ शंकराचार्यं विश्वरूपाचार्यं हुस्ता
मलकाचार्यं दिक्षु च पूजयेत्॥ एवं
लल्लपंचकपश्चिमे॥ सनकं सनं
दनं सनकुमारं शंकरं नारदं च
पूजयेत्॥ लल्लप्राग्रे गुरुं परमगु
पन्नपादाचार्यं त्रोटकाचार्यं ॥

कृपं परमेष्ठि गुरुं तथा प्राविष्टा
 चार्यं गोविंदाचार्यं विवर्णाचा
 र्यं समस्तब्रह्मविद्यासंप्रदायप्र
 वर्तकाचार्यं च पूजयेत् ॥ ततोष्ट
 दिक्षु ॥ इन्द्र ॥ अग्नि ॥ यम ॥ निर्ऋति ॥
 वरुण ॥ वायु ॥ सोम ॥ इशान ॥ ऊर्ध्वं
 ॥ ततोऽग्रे ये गणेश ॥ ईशान्ये दे २७
 नपाल ॥ वायव्ये दुर्गा ॥ नैऋत्ये

तु जै मुनिवैशंपायनपैलवंचप्र
 जयेत् ॥ एवं कृत्वा पंचकवामनाग
 मधो ॥ शंकराचार्यं विश्वरूपाचा
 र्यं पञ्चपादाचार्यं त्रोटकाचार्यं सुस्तमल
 का
 र्यं समस्तब्रह्मविद्यासंप्रदायप्र
 वर्तकाचार्यं च पूजयेत् ॥ ततोष्ट
 दिक्षु ॥ इन्द्र ॥ अग्नि ॥ यम ॥ निर्ऋति ॥
 वरुण ॥ वायु ॥ सोम ॥ इशान ॥ ऊर्ध्वं
 ॥ ततोऽग्रे ये गणेश ॥ ईशान्ये दे २७
 नपाल ॥ वायव्ये दुर्गा ॥ नैऋत्ये

हं परमेष्ठि मुरुंतथा दाविडाचा
यं गोविंदाचार्यं विवर्णाचार्यस
मस्तत्र विद्यासंप्रदायप्रव
र्तकाचार्यं च पूजयेत् ततोष्टदि
क्षु। इंद्र। अग्निं। यमं। निरृतिं॥
वरुणं। वायुं। सोमं। इशानं। ऊ
र्ध्वं। ततोऽग्नेये गणेशं। ईशान्ये २७
क्षेत्रपालं। वायव्ये दुर्गां। नैऋत्ये

सरस्वतीं। नगवत्यापार्श्वयोर्ब्रह्मा
रुद्रौ च पूजयेत्। सर्वानेतान् स
मावाह्य। तत्र नाम्ना च ये क्रमात्
पश्चाद् दद्याद् दैतकाष्टं वस्त्रं चंदनदो
रकान्। एवं च लं समन्यर्च्य संकल्प
प्रार्थयेद्भरिं। तद्यथा॥ स्त्रिया मिच
तुरो मासान् अत्रेव सति बाधके॥
माधवश्च तुरो मासान् सर्वभूतहि

तायवै। शोकं पर्यं वर्येस्मिन् फल
मणिगंगां वृते। २॥ स्वापं यास्यति
शेषांकेलस्या सहज गत्यतिः। सु
प्तश्चैवोचितो यावन्नजससनात
नः। २॥ अहंता वन्निवश्यामि सर्व
नूतहितायवै। शोकं पर्यं वर्येस्मिन्
फलमणिगंगां देवी वृते। ३॥ श्वेतं २८
दीपान्तरे देव ऊरुनिंशं नमोस्तु

ते। सुप्ते त्वयि जगन्नाथ जगत्सुप्तं
न वेदिहं। ४॥ विबुधे च विबुधे त
प्रसन्नो मे जवाव्यया श्वेतदीपो नो
गिनाथे योगिनाथे स्थिते त्वयि। ५॥
चातुर्मास्य वृते नुज्ञां न्यां देहि ल
क्ष्मीपते मम। इदं वृत्तं मया देव ग
हीतं पुरतस्तवा। ६॥ निर्विघ्नं सिद्धि
माया तु प्रसादानेन मापते। इत्युक्तं

तमितिब्रूयुःपार्श्वस्थाःदिजसत्तमाः
॥१॥ निवसंतुमुखेनात्रगमिष्या
मःसतार्थतां। यथाशक्तिचमुश्रुष्यं
करिष्यामोवयंमुदा।॥अत्रिः॥
नासमानसहायेष्टनिवसेद्योग
वित्कचित्। वसेसमानशालेषु
तपस्विषु॥१॥ स्थानानां
वाहजेतावद्यावद्भवतिपंचमी॥

प्रायश्चित्तेनयुंजेतपंचमूर्ध्व
जेद्य॥२॥ जपेन्निकसहस्रं वैप्रा
णायामशतंचरेत्। चोरेरुपद्रुते
ग्रामे ब्रह्महत्यादिदूषिते। ३। दुर्गि
हेराद्युजं गेवावर्षाप्योस्वेषु संत्य
जेत्। धर्मसंकरसंकीर्णस्थाने सो
पद्रवेयतिः॥४॥ मुहूर्त्तमपि नासी
तयत्र धर्मपराङ्मुखाः। यत्तीर्थम

नुसंप्राप्य चित्तमस्य प्रसीदतीति
त्रतिष्ठेन्नरो विद्वान्मोक्षमार्गे व्य
वस्थितः॥ व्यासः॥ कार्तिकां वपनं
नृत्वा अन्यैर्वन्निविक्तमं। परस्म
रं च संपूज्य ह्यमयेन परस्परं॥१॥
इति व्यास पूजा॥ ॥ अथ योगपट्ट ३०
विधिः॥ ॥ तत्र संप्रदायविदः॥ ॥
अधीत वेदः सम्पश्चेदद्याद्योगप

टं गुरुं॥ पादौ मृदात्रिः प्रक्षाल्यः पा
दुकां न्यां गुरुं वजेत्॥ द्विगुणं कटि
स्त्रं च वधावासी विगुं द्य च। उच्चा
सनं प्रकल्प्यापि विशेषतः ज्ञया गुरो
ः॥२॥ सन्यादिष्टमुपन्यस्य वेदांते कि
चिदेव गुरुं॥ गुरुणा विधिवन्या स पू
र्वं शंखानिषेचनं॥३॥ वासो माल्यादि
कंदत्वा गुरुणा यतिभिः सह॥ नमस्तु

त्व प्र पूज्याथ स्तोत्राणी च पठेत्तथा ॥
 ४॥ वस्त्रं चोपरि संधार्य बंधुनिर्य
 ति निःसह ॥ गीताध्यायं विश्वरूपं
 जुह्या राज्यं तमेव च ॥ ५॥ ततो नाम
 प्रकर्त्तव्यं गुरुणा सर्वसंमता ॥ तीर्थं
 श्रमव नारण्यगिरि पर्वत सागरा ॥
 ६॥ मरुत्पती नारती च पुरी नाम य ३९
 ते दश ॥ श्रीपाद संज्ञया वाच्यं नाम

नाम न स्य यथा तथ ॥ ७॥ अथारभ्य
 च या कार्यं दौ ह्या व्या ह्यादिकं सदा
 ॥ योगपट्टे पिदानव्यो शिष्ये सम्य
 कं परिहिते ॥ ८॥ इत्याज्ञां गुरुणा
 दत्तां गृहीत्वा शिरसा स्वयं ॥ उच्चा
 य च तत सम्यक् कुर्यात्सादयत्तुं
 त्विनां ॥ ९॥ मशोरको न मस्तु र्यातु ग
 र्ज्जेष्ट यती सथेति ॥ १०॥ इति यो

32
32

दीरयेत्। गंगे च यमुने चैव इदं मे
मे गंगे जपि च॥ संपादयेदथं चि
त्रविमानं चातिनिर्मलं। शिखां दो
लिकां वा शिखं वा विस्तीर्णं मृदलं
क्षतं वा दित्रं क्षत्तयघोषं च जयशब्दं
चकारयेत्। शस्त्रापयेच्च जलैः पुष्पै
र्त्रिपयेच्च दनादिभिः। शिरः आरभ्य
पादांतः सर्वतः प्रतिमामिव॥४॥

चंदनागुरुकर्पूरधूपेदीपैर्मुकुमु
कुः। शिरैश्चरन्मपादोतः सर्वतः प्र
नीरांजनैः सकर्पूरैश्चित्रैर्नीराज
येदपि। पाप्राचीमुदीचीवागलभु
इदेशे समाश्रयेत्। नदीतीरे च
मूले गवांगोष्ठे शिवालये॥६॥ छाया
यांब्रह्मवृक्षस्य नमि प्राकृष्योक्ष ३५
समाहितः। दंडप्रमाणं खनेद्गमो ३२

कूपवद्वर्तुलाक्षतिः॥७॥ पठेयुः स्व
नितारश्च व्याहृतीरसत्तनतः॥
गर्ते व्याहृतिभिः प्रोक्ष्य दर्भा मास्ता
र्यपुष्कलावृष्टा॥८॥ तिगर्तसंस्का
रः॥ श्री॥ दक्षिणायां शरीरं तस्य वि
त्र्या प्रोक्षयेत्ततः। प्रणवेन शतवा
रं स्नापयेत्वा पठेत्सूक्तं च पौरुषं॥
ततः शिरसि पादे वा गंधपुष्पैः स

ना
मर्चयेत् ततः नारायणजयेति व
दन्मवटमध्ये आनीय। इहं विलु
विचक्रमे इति दंडं तं कादहिण
हस्ते स्थापयेत्। ततः संस्कारक
र्त्ता इति दहिणहस्ते निधाय रुढ।
संशुचिषदिति मंत्रं पठेत्। ब्रह्म ३४
यज्ञानं मंत्रं पठेत्। ब्रह्म यज्ञा
नमिति मूर्ध्नि भक्तवो मध्ये पुरु

पुरुक्तं न पेत्। रक्षो हणमिति शंखे
न अश्मना वा परशुना वा मूर्ध्नि
निधात्। ततः नूर्त्तवः स्वरो मिति
अतिमंत्र्य धनलवणे धनलवणे
न पूरयीत्वा दत्तैराद्याद्यप्रणवेन
पूरयेत्। उं अग्निना अग्निसमिध
त्येक इति पृथिवी होता घोरधर्य
रुद्राग्निबृहस्पतिरूपवक्ता इति वा

न्यांश्चष्टगालादीनूरहणार्थं सम्य
कप्रज्ञादयेदिति दंडी विषयं। निदध्या
त्प्रणवेनैव ध्याननिहोकत्वेवरं। प्रो
क्षणां घननं चैव सर्वं तेनैव कारयेत्॥
१॥ इति परमहंस विषयं॥ ॥ आरुणी
प्रतामपि॥ अतज्जधं ममंत्रवहाचरे
दिति। स्वष्टगालादयो यद्देन ह्यये पुन ३५
तथा पूरे वत्त चेद्देशे दुर्निहाद्युपजा

यते। तस्मान्मृत्तिकापाशराशर्करा
दिनिदधत्तूरयित्वा॥ वेदी कुर्यात्॥॥
गंगादी समुद्रगामिनीषु पूर्वोक्तैरेव
मंत्रैः पूतस्तत्पाशाणां द्वे दंडं बद्धा
स्वहांतेन प्रणवनमोचयेत्। हंसमि
तिकेषां चित्तनं। यत्र गंगाद्यनावेपि
तत्र खातमेवोचितमिति। तथा शुचौ
देशे यत्र कुत्रचिद्द्रुत्पादादिच्छेद

नञ्जत्वाप्रकीरयेत्तद्व्यवासासमुद्रगा
मिनीजलेवापरमहंसमोषायित्वा
स्वगृहेगच्छेदितिकेषांचिन्मनो। ऊ
हीचकंसंप्रददेवकृदकंजलेक्षिपे
त्तुहंसचैवतुनिहिष्यपरमहंसप्र
कीरयेदिति। दर्शनात्तस्य सर्वनश्य
तिपातकंपत्नीत्वहं। स्पृशश्चैवस्तां ३६
नमात्रेणशुध्यति। अथमेधफलं

सर्वेप्राप्नुवंतीत्यकूप्यकू। अपु
त्रोत्पन्नतेषुत्रंचिरंजीवनमुत्तमं।
१। तस्माद्यतेस्तुसंस्कारंमंत्रवत्कु
रुतेगृहीत्वा। असंश्रुतंविशार्येतश
स्मिन्देशेकलेवरे। २। धर्मलानोभ
वेत्तस्यदुर्जिसंमरणादिकं। हरिः।
परोपकारिणःपुंसःकर्मलोपोजवे
द्यदि। ३। तत्कर्मतेप्रकुर्वन्तीमुनयो

हिममाज्ञया॥ व्याधयस्तस्य विप्रस्य
तृषार्तस्य च कस्यचित् ॥ ४ ॥ पशो यज्ञ
रुते सद्यः समेध्या यो निरंतरं ॥ संन्या
सीनां न कोप्येषः संस्कारपरिकीर्त्ति
तः ॥ ५ ॥ कर्तृणां ममुनाय स्यान्न वेद
न्युदयेः सदेति ॥ ॥ बौधायनः ॥ ॥
सद्यः संन्यासनादेव प्रेतत्वनैव ज्ञा ३९
यते ॥ एको हि एतन्कर्तव्यं संन्यस्ताना

कदाचन ॥ १ ॥ शौनकः ॥ ॥ ब्रह्मी नू
ते च संन्यस्ते ताते निधनमागते ॥ न
तस्य स्मृतं कार्यं न च पिंडोदकक्रि
या ॥ २ ॥ ब्रह्मी नूतस्य तस्यात्र कर्त
व्यं नैव च क्रिया ॥ नाशौचं नैव शोक
श्च बंधूनां गोत्रिणो मपि ॥ ३ ॥ र्षो
सर्गं न दाहं च विपन्ने स्याद्भूयते
॥ स पिंडीकरणं तेषां न कर्तव्यं मुने

ननु। ४। मृगेन दहनुं कार्यं परहंसस्य
सर्वदा। कर्तव्यं खननं तस्य नाशौचं
नोदकक्रियाः। ५। प्रचेताः॥ ॥ एको
दिष्टयते नास्ति त्रिदंडग्रणादिकं। स
पिंडीकरणनावात्पार्वतांतस्य सर्व
दा। १॥ एकोदिष्टं जलं पिंडं शौचं प्रेत
स्य सक्रियां॥ न कुर्यात्पार्वणादन्य ३८
ब्रह्मीभूताय त्रिहवे॥ इति ब्रह्माष्टा

त्रिदंडीविषयां॥ ॥ यतेः कार्याक्रिया
स्तस्य यस्य न ब्रह्मणी स्थितः। ब्रह्मी
भूतस्य तु यतेन मर्दाहृद्याः कथंच
न। १॥ पुनः कुटीचकस्य ब्रह्मज्ञानि
नोदहनादिकं। परित्यजेदर्थकामा
त्रौ स्यातां धर्मविवर्जिता। २। विनि
स्मृतेरक्षानिनो कुटीचकस्य क्रिया
कल्पः कार्य एव। स्मृत्यर्थसारे॥ ॥

विदुषस्तनतत्कार्यमेकादिष्टादिक
हचि वः अत्रः पुत्रेण कर्तव्यं पार्वणं
तस्य सर्वदा ॥ १ ॥ अहनेकादशेतेषां
पार्वणं तु विधीयते । सर्पिंडीकरणं
तेषां न कर्तव्यं सुतादिभिः ॥ २ ॥ प्रति
मासे तु कर्तव्यं मृताहेमासिकादि
कं ॥ संन्यासीनोप्यादिकादिपुत्रः ३
र्याद्याथाविधिः ॥ ३ ॥ महालयेतुयब्राह्मं

दादश्यां पार्वणेन तु ॥ नमंत्रं न च पिंडं
च कर्तव्यं नूरिनोजनं ॥ ४ ॥ यतीनां नो
जनं दद्याद्यथेष्टं चैव पुत्रिणः ॥ ५ ॥ ॥
वायुपुराणे ॥ ॥ संन्यासीनोप्यादिका
दिपुत्रः कुर्याद्यथाविधिः । महालये
तुयब्राह्मं द्वादश्यामेव तद्भवेत् ॥
॥ ६ ॥ इति त्रिदंडविषयं ॥ ॥ एकदंडि
यतेर्न किंचित्कर्तव्यमिति वचनात् ॥

पार्वणमपिकार्यं॥ किंतु यथा सदाचा
रप्राप्तमाराधनमात्रमेव ऊर्यादि
ति। ऊटीचकस्य त्रिदंडिनो ज्ञानिनः।
क्रियाकलापकार्य एव। ऊतः॥ सन्निह
ष्टेयतौ येषां पितर्युपरते सुतैः। दहने
तस्य कर्तव्यं श्राद्धपिंडोदकक्रिया॥॥
इति स्मृतेः॥ ॥ पीषितमेधपद्धता व ५
पिसन्निहष्टेयतेः पुत्रयदिति शेषः।

असन्नकष्टश्चेत्युत्रं सिद्धिवार्ता पितुस्त
था। स्नात्वा वपनं ऊर्वंतु श्रुत्वा यांस्त
दंतरे। दशम्यामेव ऊर्यानुनारायण
वली सुतः। सन्निहष्टस्तद्वादशे रुनि
ऊर्यात्॥ तथा च बौद्धायनः॥ ॥ नाराय
णवलीचास्य ऊर्वीतद्वादशे रुनी॥ अ
ष्टौ कृत्वा कृतिस्तेन व्याकृती निरत्यर्थ
गंधं ऊर्यादि स्त्रोर्महा पूजापायसंचनि

निवेदयेत्। अमोऽङ्गत्वाच्चयतल्लेषव्याह
तिभिः समाहितः। यतीनगुरुस्वानसा
धुन्वागुरुत्वाद्वादशचरान्॥ अन्यर्च
गंधपुष्पाद्यैर्मन्त्रैश्चादशनामभिः। सं
नोज्यरुयेनांयेनदक्षिणां च निवेदये
त्॥ त्रयोदशयतिश्रेष्ठः मात्मज्ञस्ययते
द्रियाविष्णोर्बुधातथान्यर्चपाद्योच्चैर्यै
विधानतः। दद्यात्पुरुषसूक्तेनपुण्यंरुत्वा

दिकं क्रमात्॥ वस्त्रालंकारकादी
नीयद्याशक्तिप्रदापयेत्॥ उच्छिष्टं
सन्निधौ तस्य दर्जनास्तीर्यत्तले।
ॐ नमः स्वाहा। स्वधा। ॐ नमः स्वाहा॥
ॐ स्वः स्वधा। इति बली नूरुतेत्॥ एवं
यः ऊरुते विद्वान्नाशयणबली
द्विजः॥ विष्णुर्लोकमवाप्नोति पुरुषो
नात्र संशयः॥ ॥ इति यति संस्कारवि

धि समाप्तः ॥ श्रारक्तः ॥ श्रारक्तः ॥

४७